

Archeologisch bureauonderzoek & Inventariserend
Veldonderzoek, verkennend booronderzoek

**Voorstraat 79, Noordwijk
Gemeente Noordwijk**

IDDS Archeologie rapport 1510

Colofon

Projectnummer	37150213/54981
In opdracht van	Litus Management BV
Auteur	drs. E.K. Mietes
Redactie	drs. A.M.H.C. Koekkelkoren, dr. A.W.E. Wilbers
Versie	1.8
Status	definitief

Autorisatie

A.W.E. Wilbers	Senior Prospector	8-3-2013	
----------------	-------------------	----------	--

Goedkeuring

H. Siemons (namens B. Sas)	Gemeente Noordwijk	24-6-2013	
-------------------------------	--------------------	-----------	--

© IDDS Archeologie
Noordwijk, januari 2014
ISSN 2212-9650

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden vervoelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

SAMENVATTING:

In opdracht van Litus Management BV heeft IDDS Archeologie in februari en maart 2013 een archeologisch bureauonderzoek en een verkennend booronderzoek uitgevoerd voor een locatie aan de Voorstraat 79 in Noordwijk, gemeente Noordwijk.

Het plangebied ligt in de zuidoostelijke randzone van een zuidwest-noordoost georiënteerde strandwal, waarop het leeuwendeel van de Noordwijkse bebouwing is gelegen.

Voor het plangebied geldt een hoge verwachting voor resten vanaf het neolithicum. Het plangebied ligt binnen de historische kern van Noordwijk. Uit historische bronnen blijkt dat het terrein aan de Voorstraat al sinds de 14^e eeuw bebouwd is. De gespecificeerde verwachting is als volgt.

Voor het hele gebied geldt theoretisch een hoge verwachting voor archeologische waarden vanaf het Laat Neolithicum tot en met de Nieuwe tijd. Op basis van de ouderdom en aan- of afwezigheid van de bebouwing in het plangebied kan de verwachting verder worden gespecificeerd

Het noordelijk deel langs de Voorstraat, ter plaatse van het historische pand, heeft specifiek een hoge verwachting voor archeologische waarden uit de Middeleeuwen. Op historische kaarten is zichtbaar dat dit deel al vanaf de Middeleeuwen bebouwd is, wat ook blijkt uit archiefinformatie.

Het middendeel van het plangebied, ter plaatse van de nieuwbouw, heeft een specifiek hoge verwachting voor archeologische waarden uit de IJzertijd, de Romeinse tijd en de Middeleeuwen.

Het zuidelijke deel van het plangebied, ter plaatse van de parkeerplaats, heeft een hoge verwachting voor archeologische waarden uit het Laat Neolithicum tot en met de Nieuwe tijd.

Tijdens het onderzoek is geconstateerd dat het belangrijkste niveau waarop mogelijk nog archeologische resten aanwezig zijn bevindt zich in de top van pakket 1 op een niveau dat afhelt van 1,4-1,5 m NAP in het noordwesten naar ongeveer 0,7 m NAP in het zuidoosten. Ook in de bouwvoor/woonlaag (pakket 2) kunnen archeologische resten aanwezig zijn op een niveau van 1,6 tot 1,8 m NAP in het hele gebied. In het eerste geval gaat het met name om archeologische sporen en resten uit het Neolithicum tot en met de Middeleeuwen. In pakket 2 gaat het met name om muurresten, waterputten en dergelijke uit de Middeleeuwen en Nieuwe tijd.

Op basis van de resultaten van het inventariserend veldonderzoek wordt geadviseerd om een vervolgonderzoek uit te laten voeren indien er graafwerkzaamheden zullen plaatsvinden die zullen reiken tot in de oude bouwvoor/woonlaag (een niveau van 1,6 - 1,8 m NAP). Om goed te kunnen vaststellen of en welke archeologische resten voorkomen in het plangebied wordt aanbevolen een proefsleuvenonderzoek uit te voeren in de niet bebouwde delen van het plangebied en een archeologische begeleiding te doen in het geval van de sloop en nieuwbouw op de bebouwde delen (met uitzondering van de grote kelder in het midden van het plangebied). In het geval van proefsleuven wordt geadviseerd het vlak ten minste aan te leggen in de top van de strandwal.

INHOUDSOPGAVE:

ADMINISTRATIEVE GEGEVENS VAN HET PLANGEBIED.....	4
1. INLEIDING	5
1.1. Aanleiding	5
1.2. Doel- en vraagstelling van het onderzoek.....	5
1.3. Ligging van het plan- en onderzoeksgebied	5
2. BUREAUONDERZOEK.....	7
2.1. Werkwijze	7
2.2. Geologie, geomorfologie en bodem.....	7
2.3. Archeologische en ondergrondse bouwhistorische waarden	9
2.4. Historische situatie en mogelijke verstoringen.....	12
2.5. Huidig landgebruik en mogelijke verstoringen	12
2.6. Gespecificeerd verwachtingsmodel	13
3. VELDONDERZOEK.....	14
3.1. Onderzoekshypothese en onderzoeksopzet	14
3.2. Werkwijze	14
3.3. Resultaten	14
3.4. Interpretatie	16
4. CONCLUSIE EN AANBEVELINGEN.....	17
4.1. Beantwoording vraagstelling.....	18
4.2. Aanbevelingen	19
4.3. Betrouwbaarheid	19
GERAADPLEEGDE BRONNEN	20
LIJST VAN AFKORTINGEN EN BEGRIPPEN	21

BIJLAGEN

1. Topografische kaart
2. Archis-informatie
3. Boorpunten- en vondstenkaart
4. Boorbeschrijvingen
5. Periodentabel
6. Vondstenlijst
7. Historische kaart
8. Foto's muurwerk locatie

Administratieve gegevens van het plangebied

<i>Onderzoeksmeldingsnummer</i>	54981
<i>Toponiem</i>	Voorstraat 79
<i>Plaats</i>	Noordwijk
<i>Gemeente</i>	Noordwijk
<i>Kadastrale aanduiding</i>	5717, 5757, 6273, 6274, 6275, 6276, 6278, 6279
<i>Provincie</i>	Zuid-Holland
<i>Kaartblad</i>	30F
<i>Coördinaten</i> <i>Centrum</i> <i>Hoekpunten</i>	90.840,9022 – 472.060,2364 90.850,09156 - 472.018,0513 90.800,49742 - 472.089,9186 90.849,03872 - 472.102,3044 90.881,30704 - 472.043,7698
<i>Oppervlakte</i>	2830 m ²
<i>Onderzoekskader</i>	Bouwvergunning
<i>Uitvoerder</i>	IDDS Archeologie Contactpersoon: Dhr. A. Wilbers Postbus 126 2200 AC Noordwijk (ZH) Tel: 071-4028586 awilbers@idders.nl
<i>Bevoegde overheid</i>	Gemeente Noordwijk Contactpersonen: Dhr. A.H.B. van der Ham Dhr. B.G. Sas Postbus 298 2200 AG Noordwijk T (071) 36 60 000 email: t.vanderham@noordwijk.nl email: b.sas@noordwijk.nl
<i>Adviseur namens de bevoegde overheid</i>	Gemeente Katwijk Afd. Ruimtelijke Ordening Dhr. H. Siemons Postbus 589 2224 AN Katwijk T (071) 40 65170
<i>Beheer en plaats van documentatie</i>	Provinciaal Depot voor Bodemvondsten van de provincie Zuid-Holland
<i>Uitvoeringsdatum veldwerk</i>	25-2-2013

1. Inleiding

1.1. Aanleiding

In opdracht van Litus Management BV heeft IDDS Archeologie in februari en maart 2013 een archeologisch bureauonderzoek en een inventariserend veldonderzoek (IVO), verkennend booronderzoek uitgevoerd aan de Voorstraat 79 in Noordwijk, gemeente Noordwijk. De aanleiding voor dit onderzoek is een voornemen tot aanvraag van een bouw- en sloopvergunning. Vanwege de ligging van het plangebied in het gemeentelijk beleidsadviesgebied 1 - de zone van de dorpskern rondom 1850 - geldt hier een archeologische onderzoeksplicht bij een minimale verstoringsdiepte van 50 cm –mv.

1.2. Doel- en vraagstelling van het onderzoek

De doelstelling van het bureauonderzoek is het opstellen van een gespecificeerde archeologische verwachting voor het plangebied. Dit gebeurt aan de hand van bestaande bronnen over bekende en verwachte archeologische waarden binnen het plangebied. Het doel van het verkennende veldonderzoek is het toetsen en zo nodig aanvullen van de gespecificeerde verwachting. Daarnaast wordt inzicht verkregen in de vormeenheden van het landschap in het plangebied, voor zover deze vormeenheden van invloed kunnen zijn geweest op de bruikbaarheid van de locatie door de mens in het verleden. Op basis van de resultaten van het onderzoek kunnen kansarme zones van het plangebied worden uitgesloten en kansrijke zones worden geselecteerd voor behoud of voor vervolgonderzoek. Om deze doelstelling te kunnen realiseren, wordt op de volgende vragen een antwoord gegeven (Koekkelkoren / Wilbers 2013):

- Wat is de fysiek-landschappelijke ligging van de locatie?
- Hoe is de bodemopbouw in het plangebied en in welke mate is deze nog als intact te beschouwen?
- Bevinden zich archeologisch relevante afzettingen in het plangebied? Zo ja, op welke diepte ten opzichte van het maaiveld en het NAP?
- Wat is de specifieke archeologische verwachting van het plangebied en wordt deze bij het veldonderzoek bevestigd?
- Hoewel niet het doel van een verkennend booronderzoek, kunnen er toch archeologische indicatoren worden aangetroffen. Indien deze worden aangetroffen, dan gelden tevens de volgende vragen: wat is de verticale en horizontale ligging van de aangetroffen indicatoren, wat is de datering en wat is de invloed van deze vondsten op de archeologische verwachting van het plangebied?
- In hoeverre worden eventueel aanwezige archeologische waarden bedreigd door de voorgenomen bodemversturende werkzaamheden?

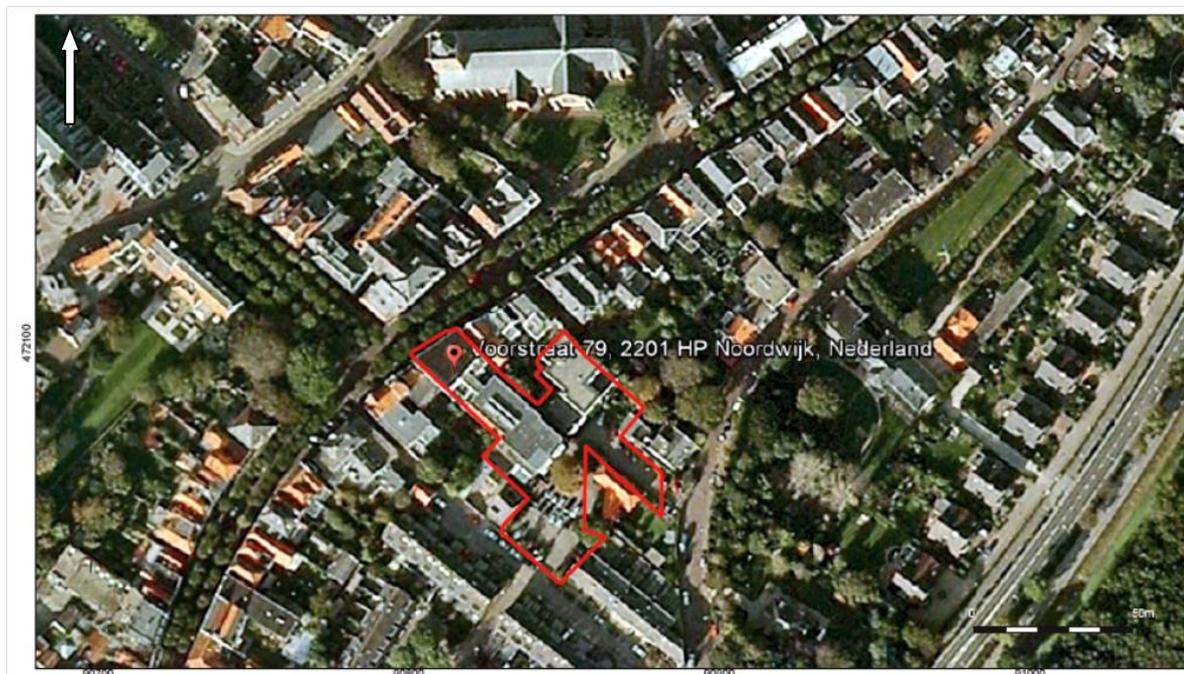
Het archeologisch bureauonderzoek en het inventariserend veldonderzoek zijn uitgevoerd conform de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA), versie 3.2 (Centraal College van Deskundigen 2010).

Voor de in dit rapport gebruikte geologische en archeologische tijdsaanduidingen wordt verwezen naar Bijlage 5. Afkortingen en enkele vaktermen worden achterin dit rapport uitgelegd (zie lijst van afkortingen en begrippen).

1.3. Ligging van het plan- en onderzoeksgebied

De ligging van het (her) in te richten gebied, ofwel het plangebied, is weergegeven in Bijlage 1. Het plangebied ligt aan de zuidzijde van de Voorstraat, circa 30 meter ten noorden van de Zwanesteeg. Het plangebied heeft een oppervlakte van ongeveer 2830 m² en een gemiddelde maaiveldhoogte van 3,1 m boven NAP. De exacte ligging en contouren van het plangebied zijn nader weergegeven in Bijlage 3 en Figuur 1.

Om tot een gespecificeerde verwachting voor het plangebied te komen, is niet alleen gekeken naar bekende gegevens over het plangebied zelf maar ook naar de omgeving. Voor het totale onderzochte gebied, oftewel het onderzoeksgebied, is als begrenzing een straal van 500 m rondom het plangebied gekozen. De straal van 300 m is dusdanig gekozen dat de historische dorpskern van Noordwijk hier geheel binnenvalt.

Figuur 1: Het plangebied (rood omlijnd) op een luchtfoto uit 2005 (bron: Google Earth).

2. Bureauonderzoek

2.1. Werkwijze

Tijdens het bureauonderzoek zijn gegevens verzameld over het onderzoeksgebied. Er is gekeken naar bekende archeologische en ondergrondse bouwhistorische waarden, uitgevoerde archeologische onderzoeken, de fysieke kenmerken van het oude en huidige landschap en naar informatie over bodemverstoringen. Er is gebruik gemaakt van de verwachtingskaart van de gemeente Noordwijk en van de Cultuurhistorische Waardenkaart (CHW) van de provincie Zuid-Holland. Daarnaast is er gekeken naar de landelijke verwachtingskaart (de Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden; IKAW) en naar het Archeologisch Informatie Systeem (Archis II) van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE). Aanvullende historische informatie is verkregen uit beschikbaar historisch kaartmateriaal, waaronder het Minuutplan van begin 19^e eeuw en enkele historische topografische kaarten (watwaswaar.nl), en via de website van de Atlas Leefomgeving (www.atlasleefomgeving.nl).

Om inzicht te krijgen in de opbouw en ontwikkeling van het landschap is onder andere gebruik gemaakt van de bodemkaart van Nederland (Stichting voor Bodemkartering, 1982) en de geomorfologische kaart van Nederland (DLO-Staring Centrum / Rijks Geologische Dienst 1994). Daarnaast is gebruik gemaakt van het Actueel Hoogtebestand van Nederland (AHN; www.ahn.nl).

Voor informatie omtrent bodemsaneringen en ontgrondingenvergunningen is het Bodemloket (www.bodemloket.nl) geraadpleegd. Om de ligging van kabels en leidingen in het plangebied te bepalen, is een KLIC-melding gedaan. Deze gegevens zijn aangevuld met informatie uit onderzoeksrapporten en achtergrondliteratuur (zie literatuurlijst).

2.2. Geologie, geomorfologie en bodem

2.2.1. Ontstaansgeschiedenis landschap

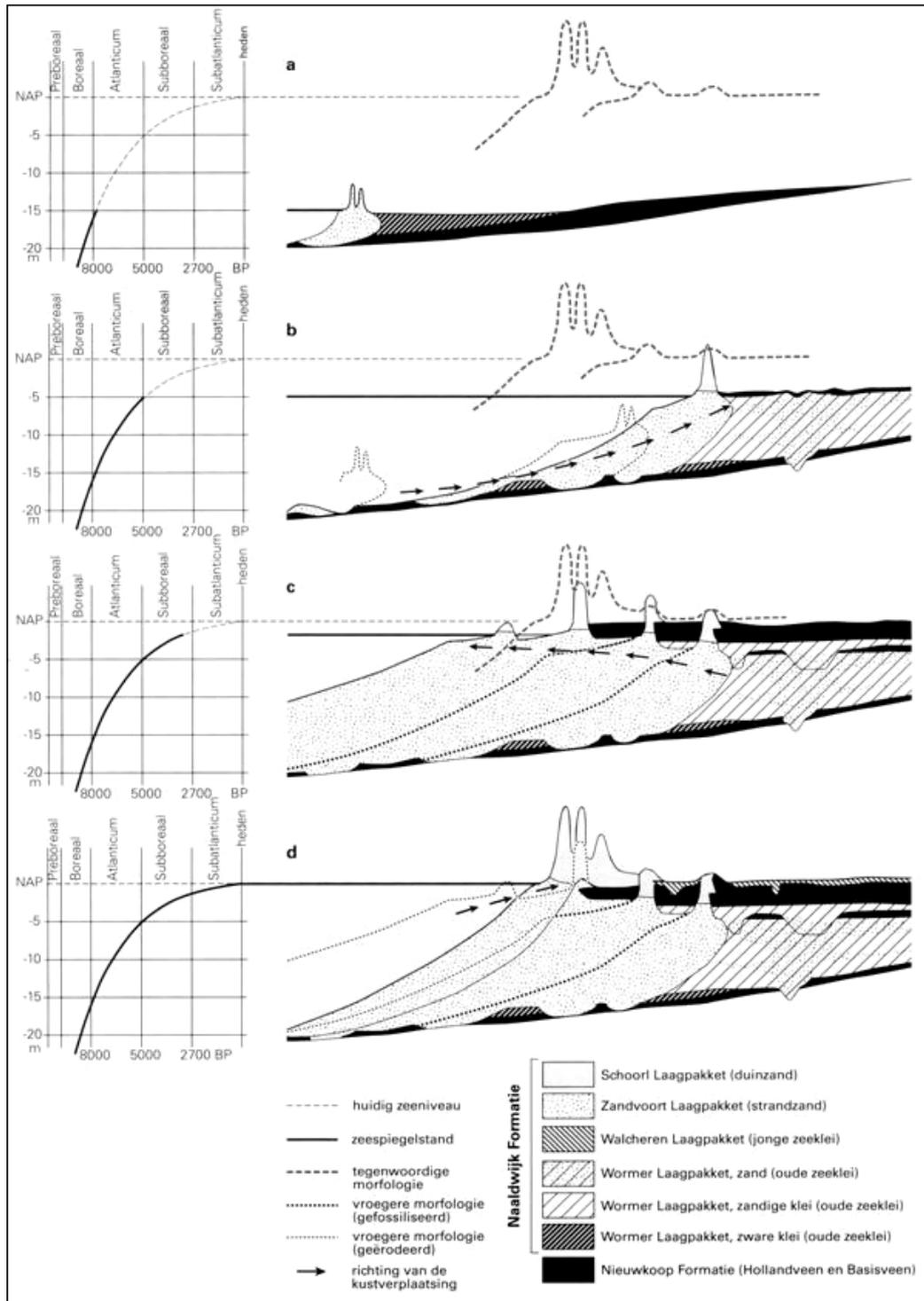
Het plangebied is gelegen in het Hollandse duingebied (Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed 2009). Dit duingebied omvat het huidige strand, alle strandwallen, -vlakten en de duinen die aan de oostzijde van het strand voorkomen in Noord- en Zuid-Holland (Berendsen 2005). Aan de zeezijde komen de buitenduinen voor, die ook wel de jonge duinen worden genoemd. Verder landinwaarts liggen de lagere en minder reliëfrijke oude duinen.

Het ontstaan van het duingebied, schematisch weergegeven in Figuur 1, is sterk gerelateerd aan de zeespiegelstijging gedurende het Holoceen (vanaf circa 9500 voor Chr.). Tijdens een periode van relatief snelle zeespiegelstijging die tot circa 4500-4000 voor Chr. duurde, bestond de kust van Nederland uit een uitgebreid waddegebied met zandbanken en -platen die gescheiden werden door grote getijdengeulen. Dit waddegebied werd gedeeltelijk afgeschermd van de open zee door een reeks eilanden. Deze eilanden en het waddegebied werden als gevolg van de alsmaar stijgende zeespiegel geleidelijk omgewerkt en steeds verder naar het oosten verplaatst (Figuur 1a en 2b).

Vanaf 4500-4000 voor Chr. nam de stijging van de zeespiegelstand sterk af en kwam de oostwaartse verplaatsing van de eilanden tot stilstand. Vanuit de Noordzee en de grote rivieren werden grote hoeveelheden zand aangevoerd, waardoor de getijdengeulen geleidelijk verzandden en de reeks eilanden aan elkaar groeide tot een strandwal. Achter de strandwallen had grootschalige veenvorming plaats, waarbij het Hollandveen Laagpakket werd gevormd (de Mulder *et al.* 2003).

Tot ongeveer 0-100 na Chr. bleef de grote aanvoer van zand in stand, waardoor de kustlijn steeds verder westwaarts uitbreidde (Figuur 1c). Bij die uitbreiding werden afwisselend strandvlaktes en strandwallen gevormd. Strandvlakten werden gevormd gedurende perioden (van tientallen tot honderden jaren) met gemiddeld een kleiner aantal of minder hevige stormen. Het strand werd langzaam breder en op de hogere delen die alleen tijdens springvloed en zware storm onder water stonden, kon zich vegetatie (gras en struiken) vestigen en vormden zich kleine solitaire duinen. In perioden met meer en/of hevigere stormen werd het door de zee aangevoerde zand boven de vloedlijn op het strand hoog opgeworpen in een rug, een strandwal. Deze strandwallen sloten de strandvlakten af voor overstromingen door de zee. Op de strandwallen kwam nauwelijks begroeiing

voor waardoor de wind vrij spel had. Door verstuiwingen konden er bovenop de standwallen (oude duinen ontstaan (van der Valk 1996).

Figuur 2 Verband tussen de zeespiegelstijging en de vorming en ligging van strandwallen en duinen voor de Hollandse kust (Berendsen 2005). De verschillende geologische formaties in de figuur zijn terug te vinden in De Mulder et al. 2003

Door de voortgaande zeespiegelstijging lagen de strandwallen in westelijke richting steeds hoger ten opzichte van NAP dan oudere strandwallen. Ook het grondwaterniveau steeg als gevolg van de

zeespiegelstijging, waardoor de strandvlaktes (de gebieden tussen de strandwallen) natter werden en er veenvorming kon optreden.

Vanaf ongeveer 200-300 na Chr. geleden nam de snelheid van de zeespiegelstijging nog verder af, werd er minder zand aangevoerd uit de Noordzee en werden verschillende riviermondingen inactief. Door golfwerking en in mindere mate het getij werden een deel van de strandwallen en de buiten de kustlijn uitstekende delta's van de Maas, Rijn en Oude Rijn geërodeerd (Figuur 1d). Het bij deze erosie vrijkomende zand werd door de wind opgeblazen in een brede zone met jonge duinen die voor een groot deel de oudere strandwallen en strandvlaktes bedekken.

Ook op de strandvlaktes achter de duinen werd zand afgezet door de wind. Tevens oefende de mens invloed uit op het gebied door zand af te zetten ter verbetering van de bodemopbouw voor gebruik als akkerland of bollenland. Dit proces werd herhaald in de Middeleeuwen toen door de ontbossing van diverse strandwallen de wind weer invloed kreeg en het zand verder landinwaarts afzette.

2.2.2. Geomorfologie

Op de geomorfologische kaart is de ondergrond van het plangebied en de directe omgeving wegens de aanwezige bebouwing niet bepaald (DLO-Staring Centrum / Rijks Geologische Dienst 1994). De niet-bebouwde omgeving wijst echter op de aanwezigheid van een zuidwest-noordoost georiënteerde strandwal in de ondergrond, waarop het merendeel van de Noordwijkse bebouwing is gelegen. Bij dit type strandwal is al dan niet sprake van vervlakte duinen (code 3K28). Het plangebied ligt in de zuidoostelijke randzone van deze strandwal, die grenst aan een ingesloten strandvlakte, al dan niet met vervlakte duinen (code 2M40). Op het AHN is de strandwal als een hoger gelegen zone met aan weerszijden een strandvlakte zichtbaar. Dit hoogteverschil bedraagt grofweg maximaal 2 meter.

2.2.3. Bodem

Op de bodemkaart is de bodem van het plangebied en de directe omgeving wegens de aanwezige bebouwing niet bepaald (Stichting voor Bodemkartering 1982). De niet-bebouwde omgeving wijst echter op de aanwezigheid van een kalkhoudende enkeerdgrond, bestaande uit matig fijn zand, ter plaatse van de strandwal (code EZ50A). De grondwatertrap is II, wat betekent dat het grondwater in de winter binnen de 40 cm –mv staat en in de zomer tussen de 50 en 80 cm –mv.

2.3. Archeologische en ondergrondse bouwhistorische waarden

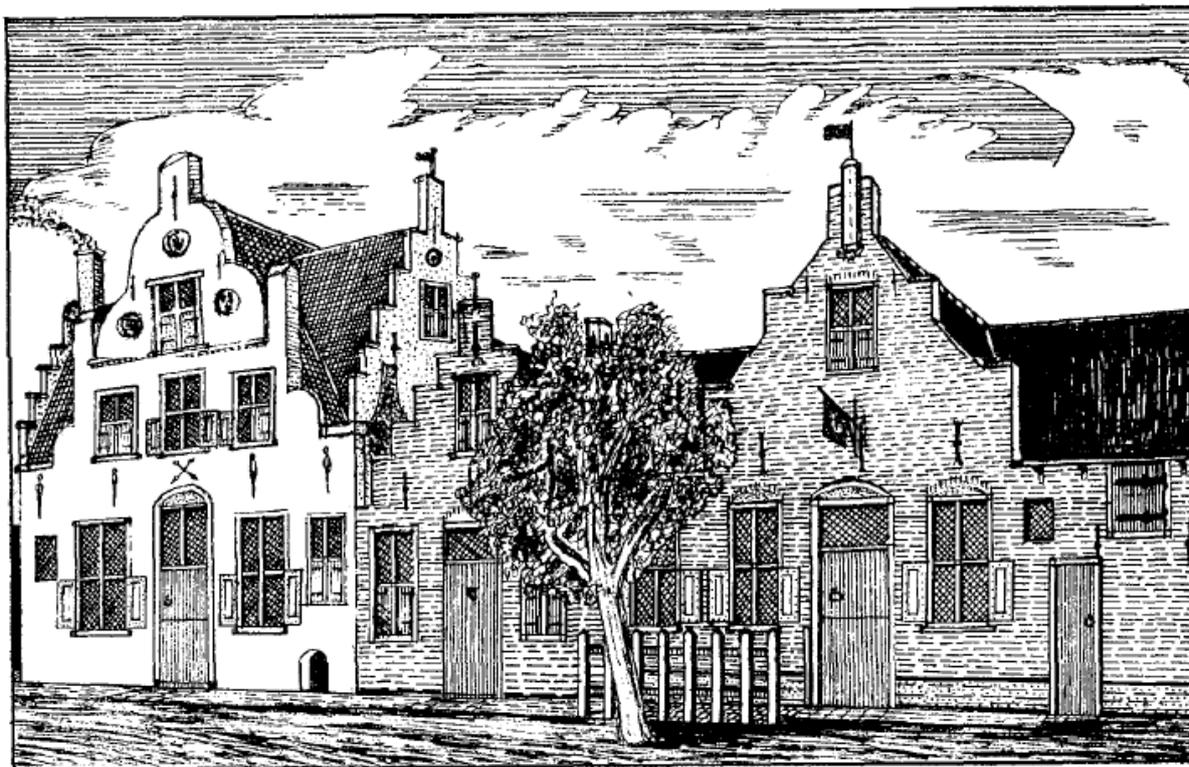
Binnen het plangebied zijn geen terreinen aanwezig die op de Archeologische Monumentenkaart (AMK) als waardevol staan aangegeven. Ook zijn er geen waarnemingen en vondsten gemeld en geen eerdere onderzoeken uitgevoerd. Op www.atlasleefomgeving.nl zijn in het plangebied geen ondergrondse bouwhistorische waarden bekend. Uit waarnemingen in het pand en op basis van informatie uit het Leidsch Jaarboekje van 1910 zijn met name aan de Voorstraat ondergrondse bouwhistorische waarden aanwezig.

Het huidige pand is gebouwd in 1909-1910 na het grotendeels afbranden van de panden die in 1609 op deze locatie waren gebouwd (Kloos 1910). Wat nu één pand is was in de 17e tot 19e eeuw een tweetal panden die intern gekoppeld waren en een gezamenlijke gevel hadden. Al in deze panden waren bouwhistorische elementen opgenomen uit de panden die er voor 1609 stonden. Deze elementen betreffen vier met wapens versierde balksteunen (neuten genoemd). In 1609 werd daarnaast een herinneringssteen aangebracht in de achtergevel, ook met een wapen, met het jaartal van de nieuwbouw. Deze steen is samen met de vier balksteunen nog aanwezig in de entree van het huidige hotel.

De panden die in 1609 voorzien zijn van een nieuwe gevel en intern werden gebouwd zijn te zien op een 16^e eeuwse tekening (figuur 3, Kloos 1910). Het linkse vrijwel vierkante huis heette de "Moelenhof" naar de bewoner Jonkheer Van der Moelen en was daarvoor in gebruik als woonhuis voor de Baljuw en de plaats waar de "vierschaar gespannen" werd. Dit gebouw bestond mogelijk al sinds de 14^e eeuw. Het middelste huisje behoorde mogelijk toe aan de taverne "de Swan" het meest rechtse pand op de afbeelding.

Onder het huidige pand zijn twee kelders aanwezig die op basis van hun ligging en vorm mogelijk toebehoren aan de panden uit de 16^e tot 19^e eeuw (bijlage 3). De kelder die bereikbaar is vanuit de huidige keuken behoorde mogelijk bij het "Moelenhof" en de andere, bereikbaar vanonder de bar, bij

het tussenhuisje. Beide kelders hebben een koepeldak, maar bij degene uit het tussenhuisje is de koepel verwijderd om de vloer van de gelagkamer te kunnen verlagen. De keldervloer van deze kelder ligt ongeveer 2,0 m onder de vloer van de gelagkamer en daarmee ongeveer op 0,8 m NAP. De andere kelder ligt lager waardoor deze volledig onder de vloer van de entree ligt. De keldervloer van deze kelder ligt op ongeveer 0,3 m NAP

Figuur 3 Tekening uit de 16^e eeuw van de “Moelenhof” links en “De Swan” rechts aan de Voorstraat (Kloos 1910).

Op de landelijke Indicatieve Kaart Archeologische Waarden heeft het plangebied een hoge verwachting op archeologische waarden. Op de Cultuurhistorische waardenkaart van de provincie Zuid-Holland heeft het plangebied een zeer hoge verwachting voor archeologische waarden vanaf het Neolithicum. Dit is in beide gevallen gebaseerd op de aanwezigheid van de strandwal in de ondergrond. Het plangebied ligt zoals aangegeven in de historische dorpskern van Noordwijk-Binnen. Deze kern staat als cultuurhistorisch waardevolle zandnederzetting tot 1850 op de kaart. Tevens is het dorpsgezicht van Noordwijk-Binnen beschermd vanwege de intacte structuur en gave monumentale bebouwing. De Voorstraat betreft een historisch landschappelijk lijnelement en betreft een oude – verstoorde – verbinding tussen Katwijk en Haarlem.

Op de Archeologische waarden- en verwachtingenkaart van de gemeente Noordwijk behoort het plangebied tot de dorpskern omstreeks 1850, waar archeologisch beleidsadvies 1 geldt: altijd een archeologische onderzoeksplicht bij een minimale bodemverstoringdiepte van 50 cm. Voor de dorpskern is het zeker dat er archeologische waarden aanwezig zijn vanaf tenminste de Late Middeleeuwen. De aanwijzing als ‘dorpskern omstreeks 1850’ heeft als doel deze terreinen te behouden, dat wil zeggen het handhaven van de waarden *in situ*. Ruimtelijke ontwikkeling binnen deze zones worden afgeraden. Is behoud *in situ* echter niet mogelijk, dan dient er altijd een zo zorgvuldig mogelijke omgang met de archeologische waarden in acht te worden genomen.

Binnen het onderzoeksgebied met een straal van 500 m rondom het plangebied bevinden zich één AMK-terrein, zeventien waarnemingen en achtentwintig onderzoeksmeldingen – zie voor een afbeelding Bijlage 2. Zij worden met de klok mee besproken.

AMKnr. 4044 Centrum/Voorstraat/N.H. Kerk betreft een terrein van zeer hoge archeologische waarde, vanwege de resten van de laatmiddeleeuwse tufstenen kerk die zich daar onder het huidige kerkgebouw bevinden. Tevens worden bewoningssporen uit de periode Late Middeleeuwen – Nieuwe tijd tot het terrein gerekend, maar nadere informatie ontbreekt in de terreinbeschrijving. Binnen het terrein bevinden zich Archiswaarnemingsnrs. 24008 (N.H. Kerk, refererend aan het laatmiddeleeuwse kerkgebouw), 429126 (Raadhuisplein, vondsten en sporen van het laatmiddeleeuwse kerkhof/grafveld met bijbehorende kerkmuur, evenals een ophogingspakket uit de Nieuwe tijd) en 432307 (Grote of St. Jeroenkerk, botfragmenten afkomstig van het laatmiddeleeuwse kerkhof). Onderzoeksmeldingsnrs. 40929 (Raadhuisplein, archeologische begeleiding) en 44875 (Voorstraat 48-52, booronderzoek) refereren aan beide onderzoeken. Dit complex bevindt zich op de strandwal, circa 80 m ten noorden van het plangebied.

Onderzoeksmeldingsnr. 50473 en bijbehorend waarnemingsnr. 432596 betreffen een booronderzoek aan de Voorstraat 11-13, waarbij sporen en vondstmateriaal uit de Middeleeuwen en/of Nieuwe tijd zijn aangetroffen. Binnen 1 m -mv is een cultuurlaag aangetroffen die op basis van de aardewerkfragmenten vermoedelijk uit de Middeleeuwen en/of Nieuwe tijd stamt. Naast aardewerk is bouwpuin, waaronder baksteen, mortel en leisteen, gevonden, evenals de vermoedelijke resten van een 19^e eeuwse gebouw. De cultuurlaag gaat in het plangebied tussen 5 en 60 cm -mv abrupt over in een ophooglaag. Op basis van de resultaten kunnen waterputten, beerputten en afvallagen worden aangetroffen, evenals fundamente van de 19^e eeuwse bebouwing. De locatie bevindt zich op de strandwal, circa 270 m ten noordoosten van het plangebied.

Onderzoeksmeldingsnr. 1455 en bijbehorend waarnemingsnr. 32900 betreffen een archeologisch proefsleuvenonderzoek aan de Gooweg/Nieuwe Offemweg waarbij grondsporen uit de periode IJzertijd – Vroege Middeleeuwen zijn aangetroffen. De locatie bevindt zich op de strandwal, circa 270 m ten noordoosten van het plangebied.

Onderzoeksmeldingsnr. 23347 betreft een booronderzoek in het tracé van de RijnGouwelijn. Binnen het onderzoeksgebied voor dit bureauonderzoek bevindt zich bijbehorend waarnemingsnr. 410355, een vindplaats aan de Nieuwe Offemweg. De ondergrond bestaat uit een verstoord zandpakket (kalkrijk) met daaronder zwak siltig, matig fijn zand. Direct onder het verstoorde pakket is in één boring sprake van een donkergrijs tot zwart niveau (vuile laag; dikte ca 50cm) met daarin archeologische indicatoren die gedateerd worden in de periode Romeinse tijd – Nieuwe tijd. Hieronder is kalkloos duinzand aangetroffen met een ingeschakelde veenlaag. In één boring is nog een restant van de vuile laag over. De locatie bevindt zich op de overgang strandwal – strandwalvlakte, circa 275 m ten noordoosten van het plangebied en circa 60 m ten zuidoosten van bovengenoemd onderzoeksmeldingsnr. 1455 en bijbehorend waarnemingsnr. 32900.

Onderzoeksmelding 1454 ligt circa 140 m ten oosten van het plangebied en betreft een niet nader gespecificeerd onderzoek op de strandwalvlakte in het kader van geplande woningbouw te Offem. Circa 95 m ten oosten van het plangebied bevindt zich onderzoeksmelding 32746 en 37636, gelegen langs de Offemweg 19, respectievelijk een bureauonderzoek en booronderzoek. Op een diepte van 120-150 cm –mv zijn standvlakte-afzettingen aangetroffen. Hierop ligt een circa 70-115 cm dik pakket met divers vondstmateriaal overwegend uit de Late Middeleeuwen – Nieuwe tijd (waarneming 435804). In één boring zat ook aardewerk uit de IJzertijd. De bouwvoor is circa 35-50 cm dik en bestaat voornamelijk uit (sub)recente tuinaarde.

Circa 95 m ten zuidoosten van het plangebied is booronderzoek uitgevoerd binnen de strandwalvlakte aan de Offemweg/Lijsterpad (melding 5809). De resultaten hiervan zijn onbekend, maar hebben in ieder geval niet geresulteerd in een vondstmelding of waarneming.

Circa 200 m ten zuiden is een veldverkenning en karterend booronderzoek uitgevoerd (nr. 10755). De resultaten zijn niet bekend, maar het gebied ligt binnen een strandwal/vlakte. Van het terrein, Landgoed Offem, is waarneming 29757 bekend, waarin melding wordt gemaakt van circa 4000 munten uit de periode Romeinse tijd – Nieuwe tijd, die hier door de jaren heen door een particulier zijn verzameld middels metaaldetectie.

Circa 350 en 430 m ten zuiden van het plangebied bevinden zich onderzoeksmeldingen 3191 en 54721. 3191 betreft een booronderzoek in Offem-zuid. Uit het onderzoek blijkt dat de bodem is opgebouwd uit Oude Duinen, strandwallen en strandvlakten. In een groot deel van de Oude Duinen

zijn (op een diepte die varieert van 0,2 tot 1,1 m - NAP) begraven bodems aangetroffen en twee vindplaatsen (waarneming 59426 en 59400). Voor beide vindplaatsen lijkt op grond van de vondsten (vuursteen en prehistorisch aardewerk) in combinatie met de ouderdom van de onderliggende strandwal een datering in het Laat Neolithicum tot de IJzertijd aannemelijk. Uit de aanwezigheid van onverbrand bot op vindplaats 2, blijkt dat de archeologische resten hier (deels) onder de grondwaterspiegel liggen, waardoor organisch materiaal goed geconserveerd zal zijn. De mogelijkheid bestaat dat zich elders in de zones met Oude Duinen kleinere vindplaatsen bevinden. Dit geldt met name voor de delen met begraven bodems. 54721 betreft eveneens een (recent) booronderzoek, binnen een klein deel van het onderzoeksgebied 3191. De resultaten zijn onbekend, maar het heeft (vooral nog) geen waarneming/vondstmelding opgeleverd.

Circa 90 m ten zuiden van het plangebied is een verkennend booronderzoek uitgevoerd op een bouwlocatie aan de Voorstraat-Offemweg. De bodem bestaat uit Oude Duinen. De top van deze duinafzettingen is verstoord, op een diepte van 1,7-1,9 m –mv is een humeuze zandlaag aangetroffen met - in één van de drie boringen - een houtskoolfragment (waarneming 400292), een mogelijke aanwijzing voor archeologische resten op of direct onder deze laag.

Circa 245 m ten zuidwesten van het plangebied bevinden zich onderzoeksmeldingen 3811 en 20779; 3811 betreft een booronderzoek tussen de Voorstraat en het Gritpad, hierbij is de strandwal in de boringen aangetroffen, met een sterk verstoorde top tot circa 120-140 cm -mv. 20779 betreft een bureau- en inventariserend booronderzoek aan de Boekerslootlaan. Dit heeft geen aanwijzingen opgeleverd voor de aanwezigheid van een archeologische vindplaats.

Circa 285 m ten noordwesten is aan het Wilhelminahofje een archeologische begeleiding uitgevoerd, waarbij twee beerputten en een waterput van na 1850 zijn aangetroffen (waarneming 48538).

Circa 275 m ten noordwesten van het plangebied is aan de Bronckhorststraat een verkennend booronderzoek uitgevoerd (33742). De strandwal in de ondergrond is tot circa 1 m –mv afgegraven. Het resterende pakket is tot een diepte van 70-90 cm verstoord. Hieronder zijn intacte strandwalafzettingen aanwezig, waarin geen niveau te herkennen is dat aantrekkelijk geweest kan zijn voor bewoning. In de boringen zijn naast enkele fragmentjes recent aardewerk, geen archeologische indicatoren aangetroffen. Er is derhalve geen sprake van een archeologische vindplaats op de onderzoekslocatie.

Circa 290 m ten noordwesten van het plangebied bevindt zich onderzoeksmelding 12836, een verkennend booronderzoek aan de Zeestraat. De resultaten gaven aanleiding tot advies voor vervolgonderzoek in de vorm van proefsleuven. Een proefsleuvenonderzoek is uitgevoerd onder meldingsnummer 28856, dit plangebied overlapt deels met eerder genoemde melding. Hierbij is een grafveld behorende bij een 15^e-16^e eeuw nonnenklooster aangetroffen, evenals resten van bewoning uit de periode 16^e-19^e eeuw. Het plangebied van onderzoeksmelding 19263 overlapt grotendeels met 28856, hierbij zijn bij een booronderzoek en daaropvolgende proefsleuf de resten van het eerder genoemde St. Barbaraklooster aangetroffen (waarneming 412392).

2.4. Historische situatie en mogelijke verstoringen

Op historische kaarten is het plangebied bebouwd (Hoogheemraadschap Rijnland, 1615; Topografische kaart, 1851; Bonnekaart, 1904). Het betreft zowel gebouwen aan de Voorstraat als aan de Zwanesteeg. Het ruimtegebruik tussen de gebouwen is onbekend want niet nader gespecificeerd als bijvoorbeeld zijnde tuin.

Door de eeuwenlange bebouwing in het plangebied is het mogelijk dat oudere resten van gebouwen verloren zijn gegaan door de aanleg van nieuwe funderingen.

2.5. Huidig landgebruik en mogelijke verstoringen

Ten tijde van het veldonderzoek was het plangebied bebouwd met gebouwen behorende tot een voormalig hotel met bijbehorende verharde parkeerplaats (Figuur 1). De voorzijde van het hotel betreft een historisch pand aan de Voorstraat, dit pand heeft echter geen (gemeentelijke)

monumentale status. Aan de achterzijde komen verschillende panden voor die onderdeel waren van het hotel en in het laatste kwart van de 20^e eeuw gebouwd zijn.

Het plangebied ligt op acht kadastrale percelen: 5717, 5757, 6273, 6274, 6275, 6276, 6278, 6279. Hierbinnen is geen sprake van verstoringen door saneringen (www.bodemloket.nl). De mogelijke bodemverstoring voor zover kan worden nagegaan geldt voor de fundering en onderkeldering van de bebouwing. Het gaat om een grote kelder, onder het nieuwere gedeelte van het Hotel in het midden van het plangebied. Deze kelder heeft een oppervlakte van ongeveer 150 m² en de keldervloer ligt op ongeveer 1,1 m NAP. Aan de Voorstraat, onder het oude gedeelte van het hotel, bevinden zich twee historische kelders (zie hierboven) met trappen tot in deze kelders. De oppervlakte van deze kelders is samen ongeveer 40 m² (zie bijlage 3).

Het muurwerk dat de toerit naar de parkeerplaats aan beide zijden omsluit, alsmede muurwerk dat elders op het terrein voorkomt, stamt vermoedelijk uit de 17^e of 18^e eeuw en betreft dan afscheidingsmuurtjes die op historische erfgronden, zoals zichtbaar op historische kaarten, staan. Dit is onder andere gebaseerd op het metselwerk, de baksteengrootte en de aanwezigheid van steunberen – zie de foto's in bijlage 8. Andere erfafscheidingen en muurwerk in het plangebied zijn allemaal van recente datum.

De KLIC-melding wijst op diverse kabels en leidingen van huisaansluitingen zoals gas, water, elektriciteit en tv/internet. Daarnaast is er hemelwaterafvoer aanwezig op de parkeerplaats, welke lokaal ook voor verstoringen in de bodem gezorgd kan hebben.

Omdat er geen ruchtbaarheid aan het onderzoek gegeven kan worden omdat het perceel nog niet is verworven, is er geen contact opgenomen met lokale amateur-archeologen en historici zoals dhr. H. Salman en dhr. P. Bakker.

2.6. Gespecificeerd verwachtingsmodel

Op basis van de resultaten van het bureauonderzoek wordt verwacht dat voor het plangebied een hoge archeologische verwachtingswaarde geldt voor resten vanaf het Laat Neolithicum, vanwege de ligging op de strandwal. Dit heeft in de nabije omgeving geresulteerd in archeologische waarden uit respectievelijk het Neolithicum, de Bronstijd, de IJzertijd, Romeinse tijd, Middeleeuwen en Nieuwe tijd. Resten uit bijvoorbeeld het Neolithicum tot de IJzertijd worden eerder wat dieper gevonden dan de resten uit IJzertijd tot Middeleeuwen die zich direct onder de bouwvoor kunnen bevinden. Vooralsnog gaat het om nederzettingsresten of losse vondsten. Inventarisatie van deze onderzoeken laat echter ook zien dat de bodem plaatselijk tot enkele meters kan zijn afgegraven, verstoord en omgewerkt, wat eveneens het resultaat is van de lange bewoning en gebruiksduur van de strandwal. De gespecificeerde verwachting voor het plangebied is als volgt:

Voor het hele gebied geldt theoretisch een hoge verwachting voor archeologische waarden vanaf het Laat Neolithicum tot en met de Nieuwe tijd. Op basis van de ouderdom en aan- of afwezigheid van de bebouwing in het plangebied kan de verwachting verder worden gespecificeerd

Het noordelijk deel langs de Voorstraat, ter plaatse van het historische pand, heeft specifiek een hoge verwachting voor archeologische waarden uit de Middeleeuwen. Op historische kaarten is zichtbaar dat dit deel al vanaf de Middeleeuwen bebouwd is, wat ook blijkt uit archiefinformatie.

Het middendeel van het plangebied, ter plaatse van de nieuwbouw, heeft een specifiek hoge verwachting voor archeologische waarden uit de IJzertijd, de Romeinse tijd en de Middeleeuwen.

Het zuidelijke deel van het plangebied, ter plaatse van de parkeerplaats, heeft een hoge verwachting voor archeologische waarden uit het Laat Neolithicum tot en met de Nieuwe tijd.

Om het verwachtingsmodel te toetsen en waar nodig aan te vullen en om te controleren in hoeverre de bodemopbouw in het plangebied nog intact is, is er een Inventariserend Veldonderzoek, verkennend booronderzoek, uitgevoerd.

3. Veldonderzoek

3.1. Onderzoekshypothese en onderzoeksopzet

Het doel van het Inventariserend Veldonderzoek, verkennende fase, is om de in het bureauonderzoek opgestelde gespecificeerde archeologische verwachting te toetsen en waar nodig aan te passen. Tijdens het veldonderzoek wordt vastgesteld waar de oorspronkelijke bodemopbouw intact is gebleven en waar niet. Daarnaast wordt inzicht verkregen in de vormeenheden van het landschap, voor zover deze van invloed zijn op de locatiekeuze in het verleden. Kansarme zones worden uitgesloten en kansrijke zones worden geselecteerd voor de volgende fasen. Het veldonderzoek bestond uitsluitend uit een booronderzoek. Een veldkartering is niet mogelijk vanwege de bebouwing en bestrating van het terrein.

3.2. Werkwijze

In het plangebied aan de Voorstraat 79 zijn zes boringen gezet (Bijlagen 3 en 4) met een diepte van 2,0 tot 4,0 m. Deze boringen zijn evenredig verdeeld over het niet bebouwde deel van het plangebied. Er is gebruik gemaakt van een Edelmanboor met een diameter van 12 cm en beneden het grondwater van een zuigerboor van 3 cm. Het veldonderzoek is uitgevoerd door dr. A.W.E. Wilbers (senior prospector).

De boringen zijn beschreven volgens de Archeologische Standaard Boorbeschrijvingsmethode (ASB; SIKB 2008) met behulp van een veldcomputer en het programma TerraIndex van I.T. Works. De locaties van de boringen (x- en y-waarden) zijn ingemeten vanuit de topografie. De hoogtes van de boringen (z-waarden) zijn bepaald aan de hand van het Actueel Hoogtebestand van Nederland. De opgeboorde monsters zijn door middel van verbrokkelen in het veld onderzocht op de aanwezigheid van archeologische indicatoren zoals aardewerk, baksteen, vuursteen, huttenleem en bot.

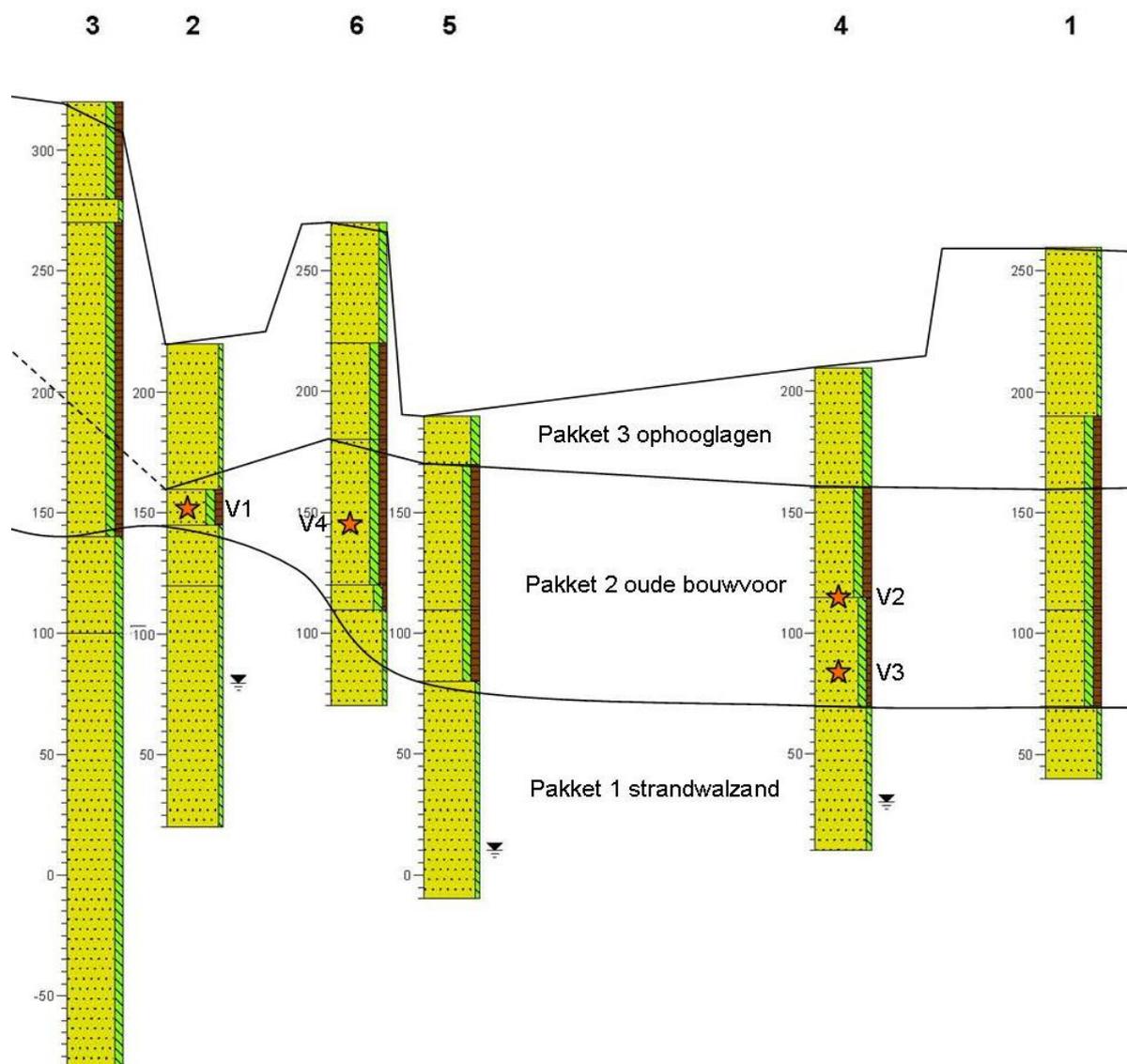
3.3. Resultaten

3.3.1. Lithologie, geologie en bodemopbouw

De bodemopbouw in het plangebied kan worden opgedeeld in een drietal pakketten (Figuur 4). Het onderste pakket 1 bestaat uit matig grof tot matig fijn, zwak tot matig siltig zand dat kalkloos is (ook onder de grondwaterspiegel). Op basis van het bureauonderzoek en de samenstelling van pakket 1 wordt aangenomen dat dit pakket onderdeel is van de strandwal. De top van pakket 1 vertoont ook een helling van noordwest naar zuidoost, gelijk aan de verwachte helling van de strandwal. Bij boringen 2 en 3 ligt de top van pakket 1 op een niveau van 1,4 tot 1,5 m NAP (de diepte vanaf het maaiveld is zeer onregelmatig door de onregelmatige hoogteligging van het plangebied, in dit geval ligt de top van pakket 1 op respectievelijk 0,75 en 1,8 m -mv). Bij boringen 1 en 4, aan de zuidoostzijde van het plangebied, ligt de top van pakket 1 op een niveau van ongeveer 0,7 m NAP (respectievelijk 1,9 en 1,4 m -mv).

Pakket 2 bestaat uit matig fijn, matig siltig en zwak tot matig humeus zand. Deze zandlagen hebben een gevlekte kleur en bevatten fragmenten van aardewerk, bot, sintels, baksteen en ander bouwpuin. Pakket 2 is duidelijk meermalen omgewerkt door (graaf)-werkzaamheden. De top van pakket 2 ligt op een niveau van 1,6 tot 1,8 m NAP en is relatief vlak. Uitzondering vormt pakket 2 in boring 3, waar moeilijk kon worden bepaald welk deel van de matig humeuze zandlaag behoorde bij pakket 2 en welk deel bij pakket 3. Op basis van de samenstelling en de relatieve vlakke top van pakket 2 wordt aangenomen dat pakket 2 de bouwvoor/woonlaag betreft die aanwezig was in het plangebied voorafgaand aan de huidige inrichting. Door de aanwezigheid van pakket 3 betreft het een begraven en oude bouwvoor/woonlaag. Pakket 2 is het dunst op de hoge en bebouwde delen van de strandwal, waarschijnlijk door grotere verstoringen in dit deel van het plangebied. De dikte van pakket 2 loopt echter op van naar schatting 0,5 m bij boring 3 tot 0,9 m in boringen 1 en 4. In enkele boringen is de onderste laag van pakket 2 iets lichter van kleur en minder humeus dan de bovenste laag. Dit is waarschijnlijk veroorzaakt door een verschil in omwerkingsfrequentie tussen de lagen. Omwerkingen

van de top hebben vaker plaatsgevonden dan van de diepere lagen ook omdat die graafwerkzaamheden vaak niet dieper reiken dan een 0,5 m in de bodem.

Figuur 4 schematische doorsnede van het plangebied van noordwest naar zuidoost, gebaseerd op de boringen. De aangegeven vondsten (Vx) staan beschreven in bijlage 6.

Pakket 3 bestaat uit verschillende zandlagen. Op basis van de samenstelling van die lagen is in het veld visueel vastgesteld dat het recente ophooglagen betreft. Veelal gaat het om licht gekleurd schoon zand dat is aangebracht als stabilisatielaag onder de bestrating. De dikte van dit ophoogpakket varieert enorm waardoor het maaiveld nu een sterk wisselende hoogteligging heeft. De parkeerplaats ligt het laagst, waarschijnlijk om de aansluiting met de straat te houden en om het regenwater goed te kunnen afvoeren. Het noordelijke deel van het plangebied, de toegangsweg, ligt iets hoger en langs de bebouwing is het plangebied het meeste opgehoogd.

3.3.2. Archeologische indicatoren

In drie boringen zijn in de oude bouwvoor vondsten aangetroffen die een indicator kunnen zijn voor de mogelijke aanwezigheid van archeologische resten in het plangebied. Het betrof fragmenten van aardewerken pijpen uit de 17^e of 18^e eeuw in boringen 2 en 4 (zie bijlage 6), een fragment van een steengoedkruik uit de 17^e eeuw in boring 4 en een scherf roodbakend geglazuurd aardewerk uit de

15^e/16^e eeuw in boring 6. Omdat deze vondsten allemaal zijn aangetroffen in de omgewerkte oude bouwvoor/woonlaag (pakket 2) is het onmogelijk te bepalen of deze vondsten werkelijk een aanwijzing vormen voor archeologische resten uit de 15^e tot 18^e eeuw in het plangebied.

3.4. Interpretatie

Zoals uit het bureauonderzoek al werd verwacht blijkt uit het veldonderzoek dat het plangebied op een strandwal ligt. De locatie is langdurig in gebruik en deels bebouwd geweest, wat blijkt uit het bureauonderzoek maar ook uit de aanwezigheid van een begraven dikke oude bouwvoor/woonlaag. De oorspronkelijke helling van de strandwal, van noordwest naar zuidoost, is echter nog herkenbaar in de ondergrond van het plangebied en daarom wordt verwacht dat de verstoringen in de top van de strandwal relatief gering zijn. Het is zeer wel mogelijk dat er in het plangebied nog archeologische resten aanwezig zijn in de top van de strandwal, direct onder de oude bouwvoor/woonlaag. Ook in de bouwvoor/woonlaag kunnen, gezien de dikte van deze laag, nog archeologische resten voorkomen. De vorm, omvang en datering van deze resten is echter op basis van dit veldwerk niet goed te bepalen. De vondst van scherven uit de 15^e tot 18^e eeuw is geen duidelijke aanwijzing voor de aanwezigheid van resten uit die periode. Mogelijk mogen grondsporen en resten uit de periode Neolithicum tot Middeleeuwen worden verwacht in de top van de strandwal, in de bouwvoor/woonlaag mogen waarschijnlijk voornamelijk muurresten, waterputten en dergelijke worden verwacht uit de Middeleeuwen of Nieuwe tijd.

Het terrein is in verschillende mate opgehoogd waardoor de diepte waarop mogelijk archeologische resten voorkomen niet eenduidig kan worden vastgesteld. Dit kan echter wel als wordt gekeken naar het niveau ten opzichte van NAP. De grootste kans op archeologische resten wordt verwacht in de top van pakket 1 ofwel op een niveau dat afhelt van 1,4 - 1,5 m NAP in het noordwesten naar ongeveer 0,7 m NAP in het zuidoosten. Uit de boorstaten blijkt dat dit ongeveer 50 cm hoger ligt dan de grondwaterspiegel. De conservering van organische archeologische resten zal daarom slecht zijn, maar voor sporen en anorganische resten kan de conservering wel goed zijn. Ook in de bouwvoor/woonlaag kunnen reeds archeologische resten voorkomen en dan vanaf een niveau van 1,6 tot 1,8 m NAP in het hele gebied.

4. Conclusie en aanbevelingen

In opdracht van Litus Management BV zijn in februari en maart 2013 een archeologisch bureauonderzoek en een inventariserend veldonderzoek (IVO), verkennend booronderzoek, uitgevoerd in verband met de geplande (her)ontwikkeling van het plangebied aan de Voorstraat 79 in Noordwijk, gemeente Noordwijk. Uit zowel het bureau- als het veldonderzoek blijkt dat het plangebied ligt op de strandwal. Daarnaast ligt het plangebied in de dorpskern van Noordwijk en is het gedeelte aan de Voorstraat al zeker sinds de Middeleeuwen bebouwd. Het achterterrein is lange tijd gebruikt geweest als erf of landbouwgrond waardoor een tot wel 90 cm dikke bouwvoor/woonlaag is ontstaan. Deze dikke bouwvoor/woonlaag heeft eventueel aanwezige archeologische resten in de top van de strandwal beschermd en ook is in de boringen vastgesteld dat de oorspronkelijke helling van de strandwal nog min of meer intact is. Op basis van het veldwerk blijft daarmee de specifieke verwachting uit het bureauonderzoek overeind:

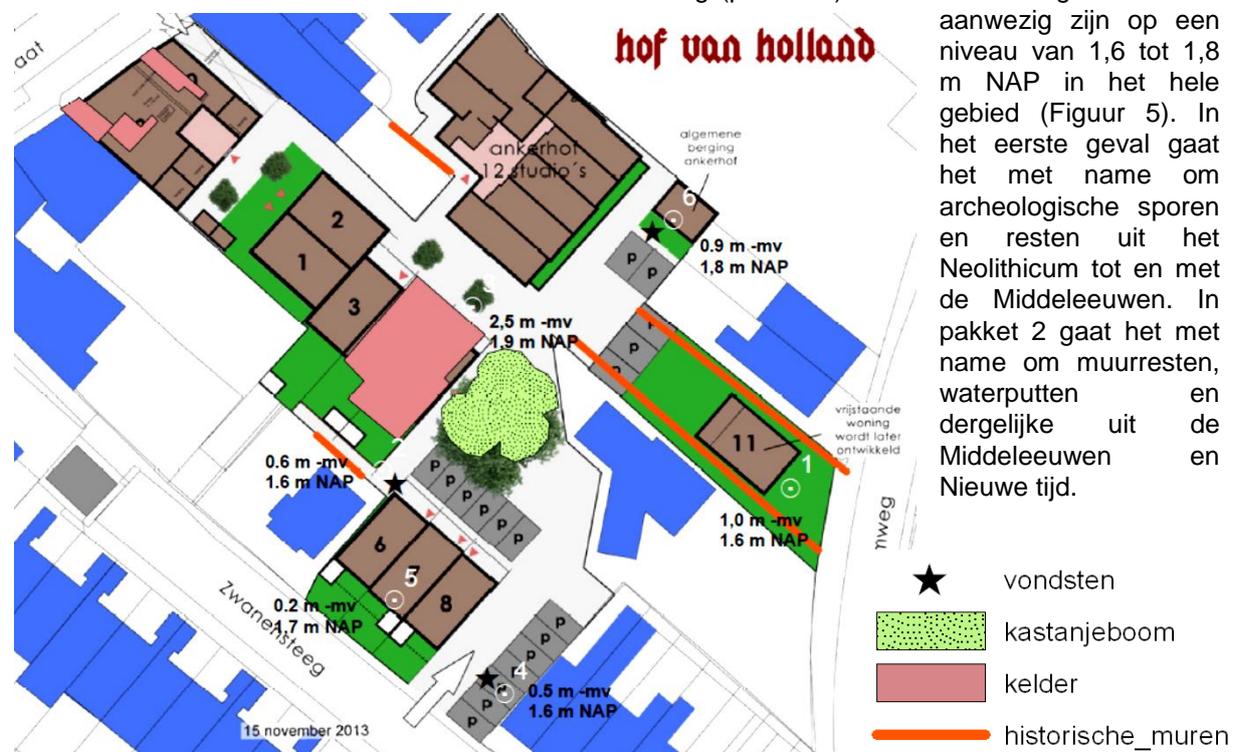
Voor het hele gebied geldt theoretisch een hoge verwachting voor archeologische waarden vanaf het Laat Neolithicum tot en met de Nieuwe tijd. Op basis van de ouderdom en aan- of afwezigheid van de bebouwing in het plangebied kan de verwachting verder worden gespecificeerd

Het noordelijk deel langs de Voorstraat, ter plaatse van het historische pand, heeft specifiek een hoge verwachting voor archeologische waarden uit de Middeleeuwen. Op historische kaarten is zichtbaar dat dit deel al vanaf de Middeleeuwen bebouwd is, wat ook blijkt uit archiefinformatie.

Het middendeel van het plangebied, ter plaatse van de nieuwbouw, heeft een specifiek hoge verwachting voor archeologische waarden uit de IJzertijd, de Romeinse tijd en de Middeleeuwen.

Het zuidelijke deel van het plangebied, ter plaatse van de parkeerplaats, heeft een hoge verwachting voor archeologische waarden uit het Laat Neolithicum tot en met de Nieuwe tijd.

Het belangrijkste niveau waarop mogelijk nog archeologische resten aanwezig zijn bevindt zich in de top van pakket 1 op een niveau dat afhelt van 1,4-1,5 m NAP in het noordwesten naar ongeveer 0,7 m NAP in het zuidoosten. Ook in de bouwvoor/woonlaag (pakket 2) kunnen archeologische resten

Figuur 5. De toekomstige situatie in het plangebied, met daarin de locatie van de boringen, vondsten en de diepte vanaf waar archeologische resten mogen worden verwacht.

4.1. Beantwoording vraagstelling

- *Wat is de fysiek-landschappelijke ligging van de locatie?*

Het plangebied ligt in de dorpskern van Noordwijk en op een strandwal.

- *Hoe is de bodemopbouw in het plangebied en in welke mate is deze nog als intact te beschouwen?*

Hoewel het plangebied al eeuwen bewoond en bebouwd is, is de oorspronkelijke helling van de strandwal in de ondergrond nog herkenbaar. Ook is een dikke oude bouwvoor/woonlaag aanwezig in het plangebied. Voor een bodem in een dorpskern kan worden gesteld dat de bodemopbouw relatief weinig verstoord is.

- *Bevinden zich archeologisch relevante afzettingen in het plangebied? En zo ja, op welke diepten opzichte van het maaiveld en het NAP?*

Aangenomen wordt dat archeologische resten kunnen voorkomen in de top van de strandwalafzettingen of in de oude bouwvoor/woonlaag. De strandwalafzettingen bevinden zich op een niveau dat afhelt van 1,4 - 1,5 m NAP in het noordwesten naar ongeveer 0,7 m NAP in het zuidoosten. De bouwvoor/oude woonlaag komt voor beneden een niveau van 1,6 tot 1,8 m NAP in het hele gebied. Ten opzichte van maaiveld is dit niveau moeilijk vast te stellen vanwege de verschillende ophooglagen in het plangebied.

- *Wat is de specifieke archeologische verwachting van het plangebied en wordt deze bij het veldonderzoek bevestigd?*

De verwachting uit het bureauonderzoek wordt onderschreven door het veldonderzoek:

Voor het hele gebied geldt theoretisch een hoge verwachting voor archeologische waarden vanaf het Laat Neolithicum tot en met de Nieuwe tijd. Op basis van de ouderdom en aan- of afwezigheid van de bebouwing in het plangebied kan de verwachting verder worden gespecificeerd

Het noordelijk deel langs de Voorstraat, ter plaatse van het historische pand, heeft specifiek een hoge verwachting voor archeologische waarden uit de Middeleeuwen. Op historische kaarten is zichtbaar dat dit deel al vanaf de Middeleeuwen bebouwd is, wat ook blijkt uit archiefinformatie.

Het middendeel van het plangebied, ter plaatse van de nieuwbouw, heeft een specifiek hoge verwachting voor archeologische waarden uit de IJzertijd, de Romeinse tijd en de Middeleeuwen.

Het zuidelijke deel van het plangebied, ter plaatse van de parkeerplaats, heeft een hoge verwachting voor archeologische waarden uit het Laat Neolithicum tot en met de Nieuwe tijd.

- *Hoewel niet het doel van een verkennend booronderzoek, kunnen er toch archeologische indicatoren worden aangetroffen. Indien deze worden aangetroffen, dan gelden tevens de volgende vragen: wat is de verticale en horizontale ligging van de aangetroffen indicatoren, wat is de datering en wat is de invloed van deze vondsten op de archeologische verwachting van het plangebied?*

In drie boringen zijn archeologische indicatoren aangetroffen. Het betreft keramiek dat dateert uit de 15^e tot 18^e eeuw. Deze vondsten bevonden zich allemaal in de oude en begraven bouwvoor en zijn daarmee niet met zekerheid een aanwijzing voor archeologische resten. Mogelijk zijn deze vondsten aangevoerd met bemestingsmateriaal.

- *In hoeverre worden eventueel aanwezige archeologische waarden bedreigd door de voorgenomen bodemversturende werkzaamheden?*

Het is nog niet geheel duidelijk welke ingrepen exact zullen plaatsvinden in het plangebied. Op basis van het onderzoek kan echter worden gesteld dat indien de graafwerkzaamheden dieper reiken dan de oude bouwvoor/woonlaag of de top van de strandwal er een potentiële bedreiging is voor eventueel aanwezige archeologische resten. Uitzondering hierop vormen waarschijnlijk de kelders zoals deze op bijlage 3 zijn aangegeven, al hoe wel niet geheel duidelijk is hoe de bodemopbouw ter plaatse van deze kelders is.

4.2. Aanbevelingen

Tijdens het onderzoek is geconstateerd dat het plangebied ligt in de dorpskern van Noordwijk en op een strandwal waarvan de top nog enigszins intact aanwezig is en wordt afgedekt door een dikke en beschermende oude bouwvoor. Op basis van de resultaten van het inventariserend veldonderzoek wordt geadviseerd om een vervolgonderzoek uit te laten voeren indien er graafwerkzaamheden zullen plaatsvinden die zullen reiken tot in de oude bouwvoor/woonlaag (een niveau van 1,6 - 1,8 m NAP). Om goed te kunnen vaststellen of en welke archeologische resten voorkomen in het plangebied wordt aanbevolen een proefsleuvenonderzoek uit te voeren in de niet bebouwde delen van het plangebied en een archeologische begeleiding te doen in het geval van de sloop en nieuwbouw op de bebouwde delen (met uitzondering van de grote kelder in het midden van het plangebied). In het geval van proefsleuven wordt geadviseerd het vlak ten minste aan te leggen in de top van de strandwal.

NB. Bovenstaand advies dient gecontroleerd en beoordeeld te worden door de bevoegde overheid, in dit geval de gemeente Noordwijk. Deze zal vervolgens een besluit nemen inzake de te volgen procedure. IDDS Archeologie wil meegeven dat voordat dit besluit genomen is, er niet begonnen kan worden met bodemversturende activiteiten of activiteiten die voorbereiden op bodemverstoringen.

Voor alle gravende onderzoeken, waaronder proefsleuven, dient voorafgaand aan de uitvoering van het onderzoek een Programma van Eisen geschreven te worden. Dit Programma van Eisen moet goedgekeurd worden door de bevoegde overheid (de gemeente Noordwijk) alvorens met het onderzoek kan worden begonnen.

4.3. Betrouwbaarheid

Het uitgevoerde onderzoek is op zorgvuldige wijze verricht volgens de algemeen gebruikelijke inzichten en methoden. Het archeologisch onderzoek is erop gericht om de kans op het onverwacht aantreffen dan wel het ongezien vernietigen van archeologische waarden bij bouwwerkzaamheden in het plangebied te verkleinen. Aangezien het onderzoek is uitgevoerd door middel van een steekproef kan echter, op basis van de onderzoeksresultaten, de aan- of afwezigheid van eventuele archeologische waarden niet gegarandeerd worden.

Geraadpleegde bronnen

- Berendsen, H.J.A., 2005³ (1997): *Landschappelijk Nederland. De fysisch-geografische regio's*, Assen.
- Centraal College van Deskundigen, 2010: *Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie*, versie 3.2, Gouda.
- DLO-Staring Centrum / Rijks Geologische Dienst, 1994: *Geomorfologische kaart van Nederland, 1:50.000, blad 30 's-Gravenhage*, Wageningen / Haarlem.
- Groot, N.C. en A.W.E. Wilbers, 2010: In de bodem van Noordwijk, Archeologische waarden- en verwachtingenkaart en archeologische beleidsadvieskaart van de gemeente Noordwijk, Becker & van de Graaf-rapport 956, Noordwijk.
- Kloos, J. 1910: Het "Hof van Holland" te Noordwijk-Binnen. *Leidsch Jaarboekje*, 1910.
- Koekkelkoren, A.M.H.C. / A.W.E. Wilbers, 2013: *Plan van aanpak. Voorstraat 79 in Noordwijk, gemeente Noordwijk*, Noordwijk (Intern rapport, IDDS Archeologie).
- Mulder, E.F.J. de/ M.C. Geluk/ I.L. Ritsema/ W.E. Westerhoff/ T.E. Wong, 2003: *De ondergrond van Nederland*, Groningen/Houten.
- SIKB, 2008: *Archeologische standaard boorbeschrijving*, Archeologie Leidraad, Gouda.
- Stichting voor Bodemkartering, 1982: *Bodemkaart van Nederland, 1:50.000, blad 30 's-Gravenhage*, Wageningen.
- Valk, L. van der, 1996: *Coastal barrier deposits in the central Dutch coastal plain*, Haarlem (Mededelingen van de Rijks Geologische Dienst 57).

Websites

- watwaswaar.nl
- www.ahn.nl/viewer
- www.atlasleefomgeving.nl
- www.bodemloket.nl

Lijst van afkortingen en begrippen

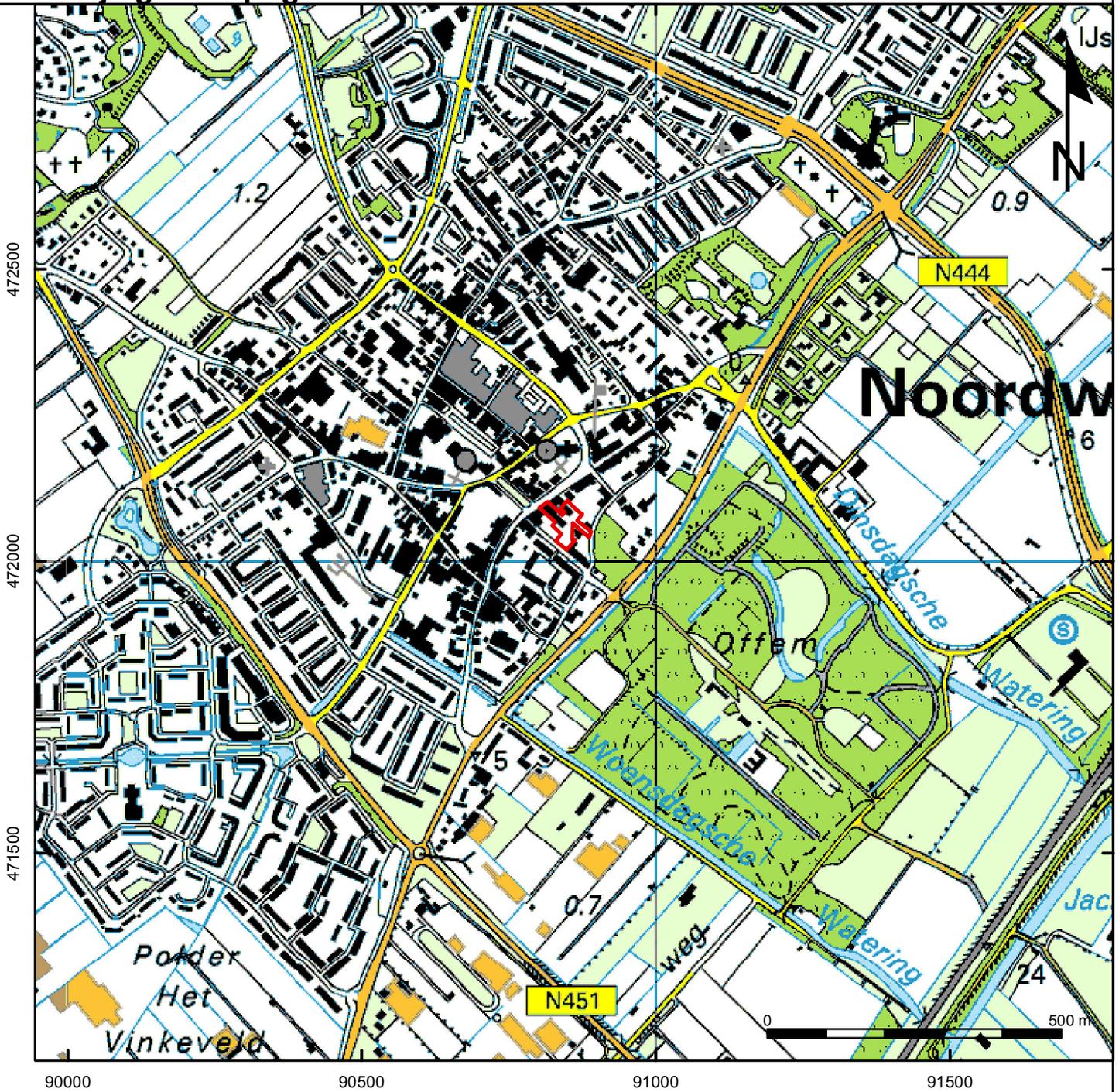
Afkortingen

Archis	Archeologisch Informatie Systeem
AMK	Archeologische Monumenten Kaart
CHW/CHS	Cultuurhistorische Waardenkaart/ Hoofdstructuur
GPS	Global Positioning System
IKAW	Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden
KNA	Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie
mv	maaiveld (het landoppervlak)
NAP	Normaal Amsterdams Peil
PvA	Plan van Aanpak
RCE	Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed

Verklarende woordenlijst

antropogeen	door menselijke activiteit veroorzaakt of gemaakt
artefact	door de mens vervaardigd voorwerp
Edelmanboor	een handboor voor bodemonderzoek
eerdgrond	grond met een humushoudende minerale bovengrond van meer dan 50 cm, ontstaan door invloed van de mens, vaak gaat het om een esdek
esdek	dikke humeuze laag ontstaan door eeuwenlange bemesting; beschermt de oorspronkelijke bodem tegen ploegen en andere verstoringen
horizont	kenmerkende laag binnen de bodemvorming
humeus	organische stoffen bevattend; bestaande uit resten van planten en dieren in de bodem
leem	samenstelling van meer dan 50% silt, minder dan 50% zand en minder dan 25% klei
podzol	goed ontwikkelde bodem in gebieden met veel neerslag
silt	zeer fijn sediment met grootte 0,002-0,063 mm
slak	steenachtig afval van metaal- of aardewerkproductie
vaaggrond	grond zonder duidelijke tekenen van bodemvorming
zavel	grondsoort die tussen 8 en 25% klei (deeltjes kleiner dan 0,002 mm) bevat

Bijlage 1: Topografische Kaart

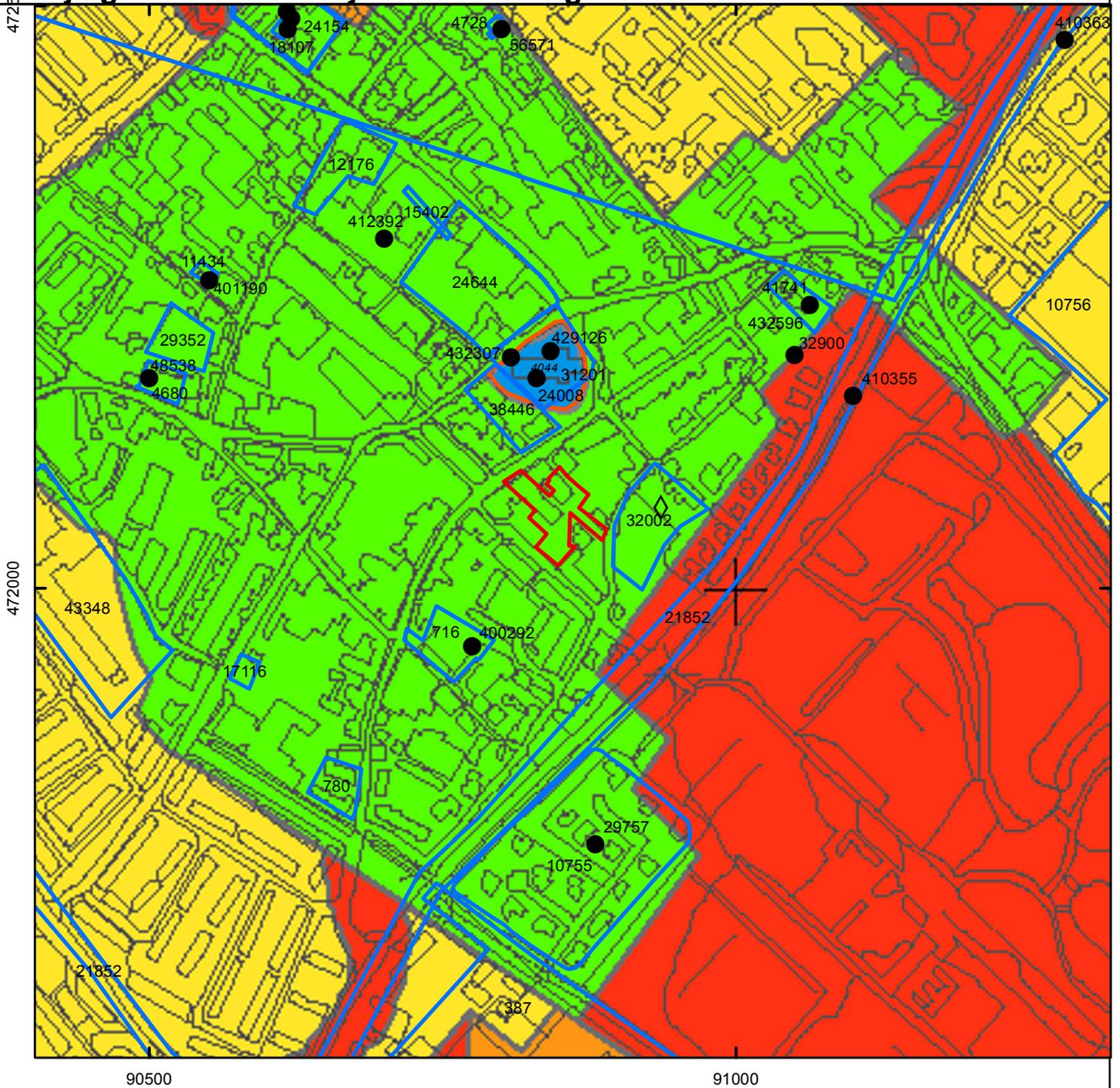
Projectnummer: 37150213
Projectnaam: Noordwijk, Voorstraat 79

Legenda

 plangebied

Bijlage 2: Gemeentelijke verwachtingskaart

Projectnummer: 37150213

Projectnaam: Noordwijk, Voorstraat 79

Legenda

- waarnemingen
- ◇ vondstmeldingen
- onderzoeksmeldingen
- plangebied

monumenten

Archeologische waarde

- Terrein van archeologische waarde
- Terrein van hoge archeologische waarde
- Terrein van zeer hoge archeologische waarde
- Terrein van zeer hoge archeologische waarde, beschermd

- Dorpskern omstreeks 1850
- Archeologisch terrein
- Gebied met een hoge archeologische verwachting
- Gebied met een middelhoge archeologische verwachting
- Gebied met een lage archeologische verwachting

Bijlage 3: boorpunten en vondstenkaart

Projectnummer: 37150213
Projectnaam: Noordwijk, Voorstraat 79

Legenda

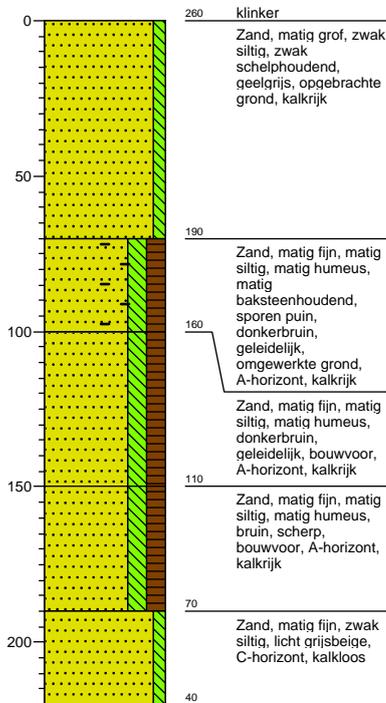
- plangebied
- boorpunten
- vondsten
- kastanjeboom
- kelder
- historische_muren

Bijlage 4: Boorbeschrijvingen

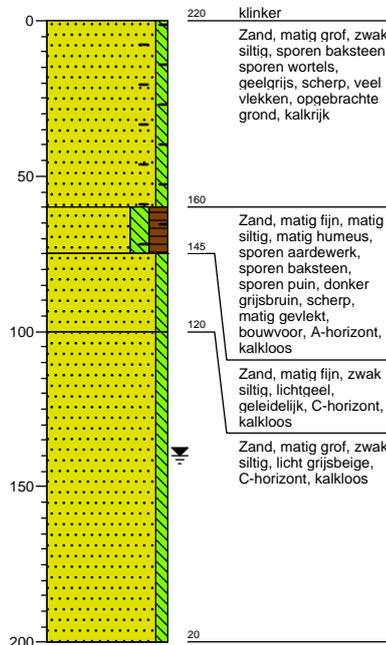
Boring: 1

Datum: 25-2-2013
 X: 90882,86
 Y: 472048,62
 Hoogte (m NAP): 2,6
 Opmerking:

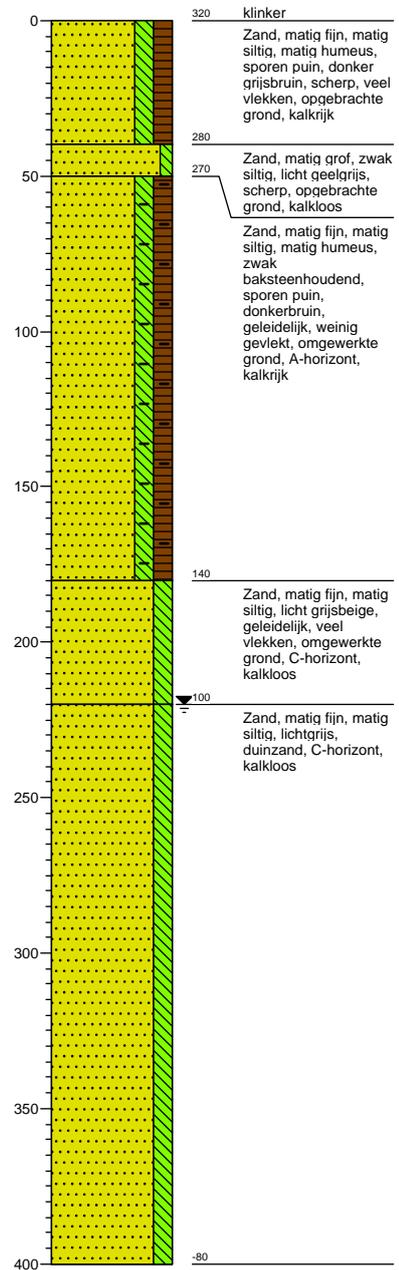
Boring: 2

Datum: 25-2-2013
 X: 90837,37
 Y: 472050,59
 Hoogte (m NAP): 2,2
 Opmerking:

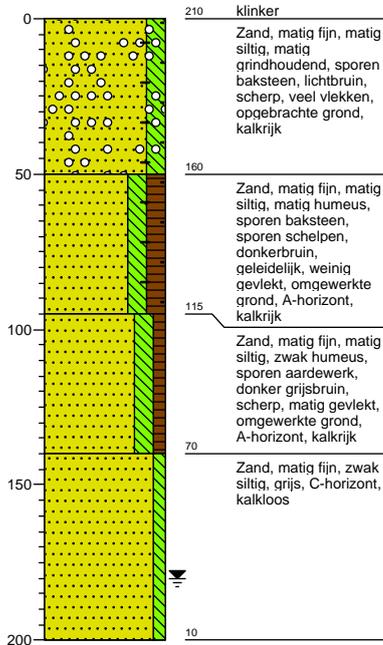
Boring: 3

Datum: 25-2-2013
 X: 90847,46
 Y: 472068,98
 Hoogte (m NAP): 3,2
 Opmerking:

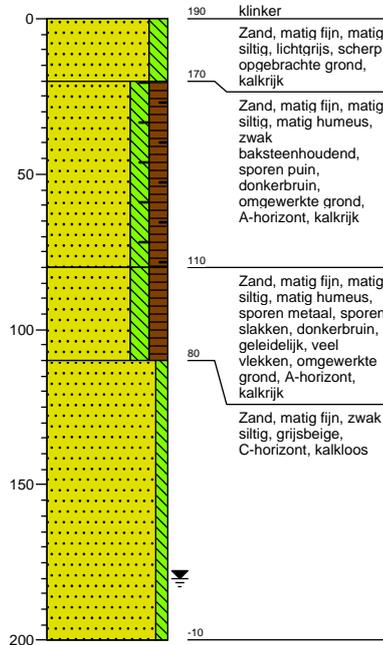
Boring: 4

Datum: 25-2-2013
 X: 90851
 Y: 472025,48
 Hoogte (m NAP): 2,1
 Opmerking:

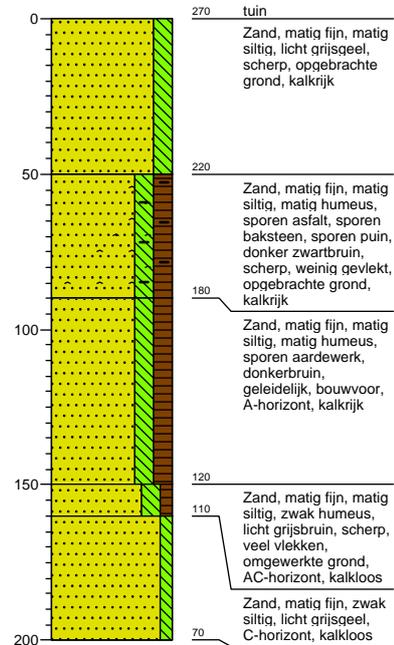
Boring: 5

Datum: 25-2-2013
 X: 90838,76
 Y: 472035,96
 Hoogte (m NAP): 1,9
 Opmerking:

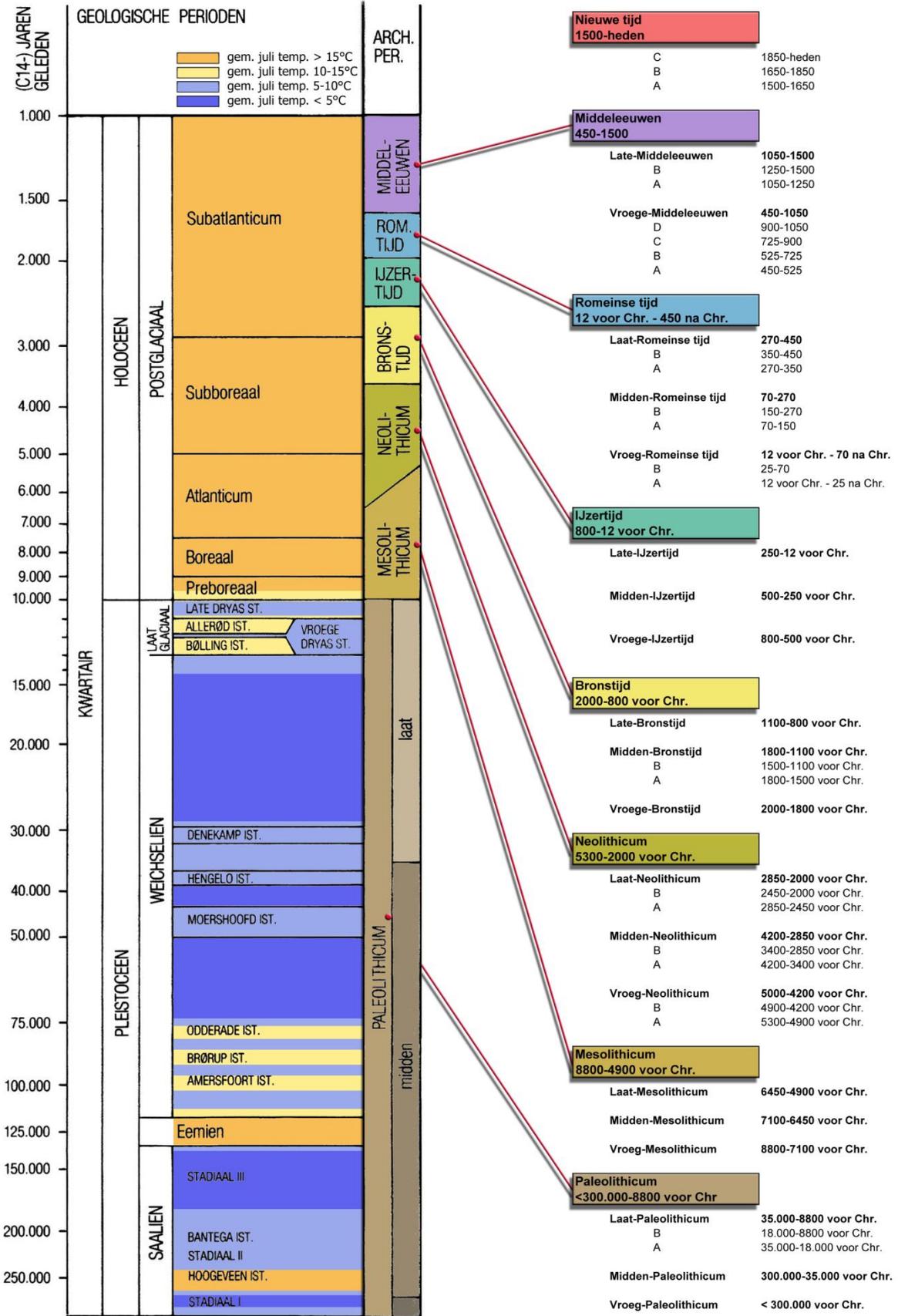

Boring: 6

Datum: 25-2-2013
 X: 90869,81
 Y: 472078,67
 Hoogte (m NAP): 2,7
 Opmerking:

Bijlage 5: Periodentabel

Bijlage 6: Vondstenlijst

Determinatielijst vondstmateriaal

vondstnr	boring	diepte (cm -mv)	codering	baksel	vorm	type/ productieplaats	R	B	W	G	aantal	dikte (cm)	afm. (mm)	kleur	versiering	plaats versiering	glazuur	plaats glazuur	daterings code	datering	opmerkingen
1	2	70	KER	pijpaarde	pijp	indet	1				1	0,1	3,5x1,8	grijs	zijmerk: reliëfroos	zijkant			NTB	1670-1710	ketel met roetsporen
2	4	95-100	KER	steengoed	kruik?	Nederrijn/Z- Limburg			1		1	0,4	28x22	grijs			zoutglazuur	uit	NTAB	17e eeuw	
2	4	95-100	OB	botmateriaal	indet	indet			4		4	0,5	5x3	bruin					indet	indet	menselijk of dierlijk
3	4	120-130	KER	pijpaarde	pijp	indet			3		3	max 0,5	44x5	grijswit					NTBC	1700-1900	pijpenstelen
4	6	120-130	KER	roodbakkend	indet	indet			1		1	0,5	28x9	oranje			loodglazuur	uit	LMEB/NTA	15e/16e eeuw	glazuur binnen verm. verweerd, buiten: spatglazuur

Bijlage 7: historische kaart

Bijlage 8: Foto's muurwerk op locatie

